

za zdravljenje zaradi raka v otroštvu, adolescenci ali zgodnji odrasli dobi

IGHG* in Cochrane Childhood Cancer* skrbno spremljata vsa hitro nastajajoča zdravstvena poročila o COVID-19 in bosta posodobila te smernice, ko bodo na voljo nove informacije. Glej www.ighg.org za nadaljnje posodobitve tega dokumenta.

Namen

Te smernice o dejavnih tveganja in o dodatnih preventivnih ukrepih ob koronavirusni bolezni (COVID-19) so namenjene ljudem, ki so bili zdravljeni zaradi raka v otroštvu, adolescenci ali kot mladi odrasli. Priporočila v smernicah zajemajo osebe, ki jim je bil rak diagnosticiran v otroštvu, adolescenci ali v zgodnji odrasli dobi pred 25. letom starosti in pri katerih je minilo vsaj leto dni od zaključka onkološkega zdravljenja, ne glede na njihovo sedanjo dejansko starost.

Znanje

Nekdanje mlade onkološke bolnike, njihove bližnje in zdravstvene delavce moramo opozoriti, da trenutno še ne poznamo dejavnikov tveganja, ki dejansko vplivajo na potek COVID-19 pri ljudeh zdravljenih zaradi raka v otroštvu, adolescenci ali zgodnji odrasli dobi. Informacije v teh smernicah so v veliki meri ekstrapolirane iz podatkov o COVID-19 med splošnim prebivalstvom, ki so jih zbrale nacionalne zdravstvene službe in Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) (1).

Prvo priporočilo

Kdo ima večje tveganje?

Izhajajoč iz zdravstvenih informacij o COVID-19 med splošno populacijo, imajo morda večje tveganje za težak potek COVID-19 tisti od raka ozdravljeni s specifičnimi zdravstvenimi stanji, ki so navedena v spodnji tabeli, zlasti če imajo več kot eno od teh stanj. Poleg težjega poteka pri ljudeh z navedenimi pridruženimi bolezenskimi stanji, so težji potek opazovali pri starejših ljudeh, posebej tistih starih 60 in več let, kar pa je lahko povezano s tem, da so pri starejših bolj pogoste v tabeli navedene kronične zdravstvene težave. Zaradi splošno večje dovzetnosti za okužbo je morda prav tako večje tveganje za težji potek COVID -19 pri posameznikih z motnjami imunskega sistema in/ali ljudeh, ki jemljejo zdravila, ki vplivajo na delovanje imunskega sistema.

Zdravstvena stanja ¹ , ki so s strani nacionalnih zdravstvenih institucij in SZO najpogosteje prepoznana kot tista, ki zvišujejo tveganje za resnejši potek okužbe s COVID-19	Primeri zdravstvenih stanj, povezanih z onkološkim zdravljenjem, ki lahko pri osebah, ki so prebolela raka v otroštvu, adolescenci ali zgodnji odrasli dobi, zvišujejo tveganje za resnejši potek okužbe s COVID-19
Bolezni srca, ki vključujejo, a niso omejena na: <ul style="list-style-type: none">Srčno popuščanje, ki zahteva zdravljenjeAnamneza miokardnega infarkta	Bolezni srca, ki vključujejo, a niso omejena na: <ul style="list-style-type: none">Kardiomiopatija (obolenje srčne mišice) po terapiji z antracikliniKoronarna arterijska bolezen po obsevanju prsnega koša
Kronična obolenja pljuč, ki vključujejo, a niso omejena na: <ul style="list-style-type: none">Kronično obstruktivno pljučno bolezen (KOPB)Hudo astmoKaterokoli bolezen pljuč, ki povzroča kronično kratko sapo, oteženo dihanje ali zahteva terapijo s kisikom	Kronična obolenja pljuč, ki vključujejo, a niso omejena na: <ul style="list-style-type: none">Fibroza pljuč (brazgotinjenje) po terapiji z bleomicinom ali z obsevanjem prsnega košaKronično obolenje pljuč po transplantaciji kostnega mozga
Sladkorna bolezen	Sladkorna bolezen po obsevanju trebuha ali trebušne slinavke
Zdravstvena stanja in/ali jemanje zdravil, ki vplivajo na delovanje imunskega sistema in vključujejo, a niso omejena na: <ul style="list-style-type: none">Zdravljenje rakatransplantacija organamotnje imunskega sistema	Zdravstvena stanja in/ali jemanje zdravil, ki vplivajo na delovanje imunskega sistema in vključujejo, a niso omejena na: <ul style="list-style-type: none">Zdravljenje novega ali recidivnega raka odrasle dobe, ki je v tekuTransplantacija organa v preteklosti zaradi raka ali okvare zaradi onkološkega zdravljenja raka (za srce, ledvica ali jetra)Kronična zavrnitvena reakcija presadka proti gostitelju

¹ Organizaciji IGHG in Cochrane Childhood Cancer bosta spremljala medicinsko literaturo o vseh teh stanjih in drugih pogojih / dejavnih, ki lahko povečajo tveganje za hud potek COVID-19 in lahko ostanejo neprepoznana s strani nacionalnih zdravstvenih služb; kot npr.: boleznj ledvic, hipertenzija, boleznj jeter, debelost, nosečnost, krvne motnje, nevrološka disfunkcija; zdravila, kot so zaviralci ACE in ibuprofen; in moški spol.

Drugo priporočilo

Kateri zaščitni ukrepi so potrebni za vse, ki preboleli raka v otroštvu, adolescenci ali i zgodnji odrasli dobi?

Vsi zdravljeni zaradi raka v zgodnji mladosti naj izvajajo vse priporočene zaščitne ukrepe kot so npr. upoštevanje socialne distance, pogosto umivanje rok itd, to je po navodilih, ki so jih pripravili za to pooblaščen državni in/ali lokalni organi ter institucije.**

Tretje priporočilo***

Kateri dodatni zaščitni ukrepi

so potrebni pri osebah z večjim tveganjem?

Vsi, ki so se zdravili zaradi raka v otroštvu, adolescenci ali zgodnji odrasli dobi in so uvrščeni v skupino z večjim tveganjem za težji potek Covid-19 (zaradi stanj navedenih v zgornji tabeli) naj:

- ostanejo doma in tudi doma omejijo osebne stike le na nujno potrebne;
- zaprosijo za prerazporeditev na delo doma iz daljave, zlasti če sicer delajo v javno dostopnih prostorih (po možnosti naj to store tudi drugi člani skupnega gospodinjstva);
- spodbujajo druge člane skupnega gospodinjstva, da si posebej prizadevajo izogniti izpostavi in prenosu Covid-19, ko obiskujejo javne prostore ali so tam zaposleni;
- namenijo posebno skrb za lastno zaščito pred okužbo, če se pojavijo pri katerem od članov skupnega gospodinjstva simptomi COVID-19 ali je ta okužba pri njem potrjena:
 - osamitev bolnega člana v ločeni prostor doma, ali če je mogoče, preselitev na drugo lokacijo;
 - če nista mogoči osamitev ali preselitev bolnika v drugo bivališče, mora oboleli obvezno uporabljati zaščitne obrazne maske;
 - še bolj pogosto si naj vsi umivajo roke in redno razkužujejo površine, ki se jih dotikajo;
 - če souporabljate stranišče in kopalnico, je potrebno vse površine, ki se jih ljudje dotikajo, prav tako očistiti in razkužiti po vsaki uporabi.

Četrto priporočilo

Kaj storiti, če zboli posameznik z večjim tveganjem?

Osebe z večjim tveganjem za težak potek Covid-19 naj:

- čim prej poiščejo zdravniški nasvet, če se pri njih pojavijo znaki sumljivi za Covid-19
- opozorijo zdravstvene delavce, da so bili v preteklosti zdravljeni zaradi raka in katera pridružena zdravstvena stanja imajo, ki so povezana z večjim tveganjem za težak potek Covid-19;
- Pokličejo svojega izbranega zdravnika ali pristojno dežurno službo v primeru poslabšanja simptomov (vročina, kratka sapa, oteženo dihanje, zmedenost, itd ...) ali če čutijo, da bi moral zdravnik oceniti zdravstveno stanje.

Peto priporočilo

Kateri so drugi učinki pandemije COVID-19?

Preživeli, starši, bratje in sestre:

- Zavedajte se, da spremembe in negotovost, ki jih povzroča pandemija, lahko povzročijo povečan stres, tesnobo in druge čustvene težave.
- Upoštevajte strategije obvladovanja, ki jih priporočajo nacionalne / lokalne zdravstvene organizacije, npr. <https://www.nijz.si/sl/koronavirus-dusevno-zdravje>. Če potrebujete pomoč pri reševanju stiske, tesnobe ali drugih čustvenih težav, se obrnite na lokalne službe za duševno zdravje.

IGHG: International Late Effects of Childhood Cancer Guideline Harmonization Group (www.ighg.org)

IGHG COVID-19 working group: **Chairs:** Leontien Kremer, Melissa Hudson. **Core group:** Saro Armenian, Rod Skinner, Matt Ehrhardt, Claudia Kuehni, Renée Mulder, Elvira van Dalen, Helena van der Pal. **Coordinators:** Lisanne Verbruggen, Yuehan Wang. **Members:** Edit Bardi, Claire Berger, Elio Castagnola, Adam Glaser, Gabrielle Haeusler, Jaap den Hartogh, Riccardo Haupt, Lars Hjorth, Miho Kato, Tomáš Kepák, Thorsten Langer, Miho Maeda, Monica Muraca, Paul Nathan, Vesna Pavasovic, Satomi Sato, Lillian Sung, Wim Tissing, Anne Uyttebroeck, Andreas Groll, Judith Gebauer, Katie Devine, Katja Baust, Gisela Michel, Fiona Schulte, Jordan Gilleland.

For more information contact: L.C.M.Kremer@prinsesmaximacentrum.nl & Melissa.hudson@stjude.org

Summary of risk factors for severe course of COVID-19 in the general population, reported in medical information from 15 national health services and the World Health Organization (WHO):

n=16 Older age (GER, AUT, WHO, CZ, US, CH, CAN, BE, UK, NL, IT, FR, SE, AUS, China, JP)

n=14 Diabetes (UK, CH, WHO, IT, FR, CZ, AUT, AUS, BE, US, NL, JP, GER, SE)

n=14 Heart disease (UK, NL, CZ, AUT, BE, US, CH, GER, AUS, WHO, JP, SE, IT, FR)

n=14 Lung disease (UK, US, NL, BE, CH, IT, CZ, GER, AUS, WHO, AUT, SE, FR, JP, SLO)

n=13 Active Cancer treatment (UK, NL, CH, WHO, GER, AUT, AUS, IT, FR, BE, JP, CZ, SE, SLO)

n=11 Immune disorders or organ transplant (UK, SE, US, NL, CH, GER, AUT, FR, JP, BE, AUS, SLO)

n=10 Kidney disease (UK, AUT, SE, NL, BE, IT, FR, US, CZ, JP)

n=9 High blood pressure (CH, WHO, IT, JP, CZ, GER, AUT, SE, FR)

n=8 Liver disease (UK, GER, AUT, SE, US, IT, FR, NL)

n=6 Pregnant women (UK, US, WHO, AUS, SE, FR)

n=6 Overweight (UK, US, FR, IT, CZ, NL)

n=5 Chronic neurological condition (UK, IT, JP, FR, CZ)

n=4 Hematological (blood) disease (UK, US, NL, BE)

n=3 Problems with the spleen (UK, SE, NL)

n=3 Smoking (GER, US, JP)

n=1 Males (IT)

AUS= Australia, AUT=Austria, BE=Belgium, CAN=Canada, CZ=Czech Republic, FR=France, GER= Germany, China=China, CH=Switzerland, IT=Italy, JP=Japan, NL=Netherlands, SE=Sweden, SLO=Slovenia, UK=United Kingdom, US=United States of America

**IGHG - International Late Effects of Childhood Cancer Guideline Harmonization Group (www.ighg.org)
(Mednarodna skupina za usklajevanje smernic o poznih posledicah raka v otroštvu)*

**Cochrane Childhood Cancer je skupina zdravstvenih strokovnjakov v okviru mednarodne neprofitne organizacije Cochrane, ki zbira in obdeluje relevantne zdravstvene informacije potrebne za izdelavo javno zdravstvenih politik.*

(1) Povzetek dejavnikov tveganja za težak potek COVID-19 med splošno populacijo na podlagi poročil 9 nacionalnih javno zdravstvenih služb in SZO.

*** Pri nas npr.: Urad Vlade RS za komuniciranje, <https://www.gov.si teme/koronavirus/> in*

Nacionalni inštitut za javno zdravje, <https://www.nijz.si/sl/priporocila-za-izjemno-ranljive-skupine-oseb-v-casu-sirjenja-okuzbe-covid-19>

**** Glej še priporočila NIJZ, <https://www.nijz.si/sl/priporocila-za-izjemno-ranljive-skupine-oseb-v-casu-sirjenja-okuzbe-covid-19>*